

El mapa de les unitats i el catàleg dels paisatges d'Andorra

*M. del Tura Bovet; Carles Mayol
Servei de Gestió i Evolució del Paisatge. Universitat de Barcelona.
Fundació Parc Científic de Barcelona*

Per encàrrec del Departament de Medi Ambient del Govern d'Andorra s'ha realitzat el Mapa de les unitats de paisatge d'Andorra a escala 1:15.000 i el Catàleg del paisatge d'Andorra que consta del mapa de diagnosi de potencialitat, el mapa de prognosi i el mapa de valors, així com d'un document de recomanacions.

El mapa de les unitats de paisatge presenta una taxonomia d'unitats utilitzant la classificació per dominàncies que es basa en l'anàlisi dels elements estructurants del paisatge (abiòtics, biòtics i antròpics) i de les energies. Tots els elements del paisatge mantenen entre si relacions d'interdependència que el permeten funcionar i evolucionar. Les energies naturals i antròpiques són les responsables de la dinàmica del geosistema.

A partir del treball de gabinet (documentació, cartografia, estereoscòpia, ortofotomapes, etc) i del treball de camp (identificació, verificació i correcció de les unitats prèviament cartografiades) es realitza la cartografia digitalitzant amb el programari Arc/View 3.2 i Arc/Gis 9.2 per al processament d'informació. El resultat són 40 categories d'unitats.

Cada una d'aquestes unitats es descriu en una fitxa que detalla: trets fonamentals de la unitat, número de polígons de cada unitat, elements estructurants, elements fisionòmicament dominants, energies i paràmetres de cada unitat. Els paràmetres considerats per a cada unitat són: recobriment vegetal, tipus de vegetació, energia de funcionament, ocupació antròpica del territori, homogeneïtat espacial, diversitat d'elements, grau d'artificialitat, cromatisme estacional i estat de la cinètica.

Cada unitat de paisatge té un número determinat de polígons que són àrees geomètriques tancades que corresponen en total a una unitat de paisatge. Per a cada polígon es defineixen les seves coordenades, l'altura mitjana, màxima i mínima, la superfície, perímetre, pendent mitjà, presència d'aigua superficial, pertinença a alguna figura de protecció si s'escau i innivació. En total s'han definit 12.582 polígons distribuïts entre les 40 categories d'unitats que s'agrupen en paisatges de dominància abiòtica (59,13%), biòtica (36,00%), antròpica (1,82%) i mixta (3,05%).

Aquest mapa d'unitats de paisatge ha estat la base per a desenvolupar el Catàleg del paisatge d'Andorra que consta de:

- 1- Mapa de diagnosi de potencialitat: avalua les unitats de paisatge per tal que resultin aptes per una activitat econòmica en aquest cas concret com és el turisme des d'una òptica de desenvolupament sostenible i amb la filosofia de preservació o millora dels paisatges.

- 2- Mapa de prognosi: presenta la tendència evolutiva a curt termini de les unitats de paisatge considerant les energies que el defineixen actualment i aquells que hi poden incidir en el període temporal per al qual és vàlid l'estudi.
- 3- Mapa de valors: representa el valor del paisatge andorrà considerant a més dels seus valors intrínsecs les necessitats i aspiracions de la col·lectivitat en un interval temporal determinat (enquesta del CRES, 2008).
- 4- Recomanacions: es proposen unes recomanacions adequades a cada tipus de paisatge segons la funcionalitat (natural, rural, urbana), així com també els reptes principals de la gestió del paisatge andorrà i unes recomanacions específiques adreçades al turisme segons l'encàrrec concret del Govern d'Andorra.

Cronològicament els tres mapes s'han realitzat simultàniament seguint una sèrie de fases: treball de gabinet i de camp, establiment del procediment per realitzar els mapes en funció dels criteris encomanats, elaboració, comprovació, avaluació i rectificació i digitalització.

El mapa de diagnosi de potencialitat considera sis tipus de turisme, d'acord amb les directrius del Departament de Medi ambient d'Andorra: turisme de neu i exclusivament d'hivern, turisme de lleure i d'aventura d'estiu, turisme de senderisme i ecoturisme, turisme cultural, turisme comercial i recreatiu urbà i turisme de benestar i promoció de la salut. S'ha considerat la capacitat de càrrega de les unitats de paisatge i s'han establert els graus de potencialitat. La cartografia es realitza mitjançant una base de dades relacional entre les unitats de paisatge i el valor de potencialitat considerat. Es treballa amb sis tipologies de turisme i dos ordres de preferència.

El resultat final indica que més del 55% de les unitats de paisatge presenten una potencialitat de primer ordre per algun dels sis tipus de turisme definits, d'altres tenen més d'una potencialitat.

El mapa de prognosi considera un horitzó de la previsió de 5 anys per a les dominàncies antròpiques, o de 10 anys en el cas de paisatges de dominància abiòtica i biòtica. El pronòstic que s'estableix fa referència a l'estabilitat, progressió o regressió de la dominància de la unitat en qüestió. Les metodologies més emprades són les de analogies i « brainstorming » d'experts. La cartografia s'estableix a partir d'una base relacional entre cada unitat de paisatge i el valor de pronòstic que se li atorga.

Segons les dominàncies de les unitats, els pronòstics són diferents. Mentre les dominàncies solen ser estables en els paisatges de dominància abiòtica, hi ha una tendència progressiva en més de la meitat de les unitats de dominància biòtica, igualment en les unitats de dominància antròpica, la meitat presenten una prognosi progressiva i l'altra meitat estable.

El mapa de valors es basa en les qualitats de paisatge i fan referència a la qualitat de contingut, de comunicació o qualitat visual i a la qualitat estètica. La metodologia que s'ha seguit parteix de la diagnosi descriptiva de les unitats de paisatge, considera les enquestes realitzades a la població, defineix uns àmbits considerant la qualitat de contingut i estètica, es determinen les conques visuals integrals i es defineixen valors patrimonials naturals, culturals materials i culturals immaterials. Es defineixen tres àmbits diferenciats: paisatge natural d'alta muntanya, paisatge natural-rural i paisatge urbà i s'estableixen tres gradacions de valor: rellevant, alt i bàsic. El mapa s'ha realitzat a partir de dues capes d'informació temàtica: conques visuals integrals caracteritzades segons un dels tres àmbits definits i punts d'interès patrimonial.

El resultat mostra un alt valor del paisatge andorrà. De les 66 àrees de valor del paisatge, un 87% té un valor alt o rellevant. Especialment en l'àmbit de paisatge d'alta muntanya més de la meitat tenen un valor rellevant i el 99% de l'àmbit natural i rural tenen valors rellevants o alts.

L'apartat de les recomanacions es fa en base a les característiques pròpies d'aquest país dels Pirineus on domina el paisatge natural propi de l'alta i mitjana muntanya i que presenta com a peculiaritat l'oferiment destacat de tot tipus de serveis ben a prop de les zones naturals i on la diversitat del paisatge de valor alt i rellevant està a l'abast sense necessitat de recórrer grans distàncies. Es fa especial èmfasi en la protecció en els paisatges de funcionalitat natural, en la protecció i potenciació del paisatge rural i en la regulació en els paisatges urbans i en tots els casos en la importància de programes educatius per a sensibilitzar a la població a tots nivells.

Atesa l'extensa superfície del territori que ocupen els paisatges amb valor alt i rellevant, la planificació territorial i la gestió suposa un repte per l'administració que per assegurar que sigui l'adequada ha de comptar també amb el suport i la participació de la ciutadania.

Barcelona, 27 d'abril de 2009